

Bestikkelse og returkommission er strafbar

Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet

Vi ved det alle sammen godt. Vi har vidst det længe, men er ubønhørligt blevet mindet om det de seneste måneder: bestikkelse er strafbar. Returkommission er også strafbar, og begge dele er strafbar for både den, der yder bestikkelsen/returkommissionen, og for den der modtager gaverne, pengene eller hvilke fordele, der måtte være tale om i den konkrete situation.

Vi ved også godt, at man taler om bestikkelse, når modtageren er offentligt ansat og om returkommission, når modtageren er ansat i det private. Og vi troede godt vi vidste, at sådan noget ikke forekom i Danmark.

På trods af vores altid meget flotte, velfortjente placeringer på Transparency International's korruptionsindekser, ville det imidlertid være naivt at tro, at det aldrig forekom, og især at det aldrig forekom at danske statsborgere var impliceret i bestikkelse eller returkommission i lande, hvor den slags ikke hører til undtagelsen, men er regelen.

I år 2000 blev begge regelsæt ændret. Reglerne om bestikkelse blev udvidet til også at omfatte bestikkelse af udenlandske offentligt ansatte og ansatte i internationale offentlige organisationer, og reglen om returkommission blev ændret så det strafbare område blev det, hvor modtageren får ydelsen på "pligtstridig måde". Ydes eller modtages returkommissionen her i landet eller af danske statsborgere i lande, hvor returkommission også er strafbar, kan også det straffes her i landet.

Der er således efterhånden en tæt strafferetlig regulering af sådanne ydelser, og de sager, vi hidtil har set, har typisk været en privatperson, der for at få fordele til sig selv bestikker en offentligt ansat, der putter pengene i egen lomme. Straffesagen er "let" i sådanne tilfælde – begge kan straffes.

Forestiller man sig imidlertid, at yderen er ansat i en virksomhed, og at han yder bestikkelsen eller returkommissionen for at sikre virksomheden en ordre, den ellers ikke ville få, forandrer situationen sig en smule. *Modtageren* af bestikkelsen er i samme situation, som hvis han blot skulle give modydelser til et "individ" og ikke til et "firma". For den medarbejder, der *yder* bestikkelsen, er situationen imidlertid en anden. Han gør det ikke længere i egen interesse, men – i første række i hvert fald – for at opnå fordele til sin virksomhed. (man kan vel ikke helt bortse fra at en vellykket handel altid vil give pluspoint i firma-karakterbogen).

For ikke at forplumre vandene unødigt, kan vi lave et tænkt eksempel: Hansen er ansat som sælger i cykelfabrikken Det Lette Tråd A/S. Hansen får i et fjernt og eksotisk land kontakt med en embedsmand, der står for at skulle indkøbe 50.000 cykler til landets politikorps. Embedsmanden lader forstå, at lønningerne i landet er lave, at hans børn trænger til tandbehandling og mad, og at selv en bagatel som 50.000 danske kr. ville være en fantastisk hjælp. Hansen betaler embedsmanden 50.000 kr. som han trækker på Det Lette Tråds konto. Det Lette Tråd får umiddelbart herefter ordren.

Hvem vil kunne og skulle straffes i dette eksempel? Mest nærliggende er det naturligvis at straffe modtageren af bestikkelsen – altså den cykelindkøbende embedsmand. Og det vil han da også risikere at blive i langt de fleste lande i verden. Næsten alle lande har således forbud mod modtagelse af bestikkelse – om end det ikke er i alle lande at et sådant forbud håndhæves med fornøden hensyntagen til princippet om lighed for loven.

Hansen vil naturligvis også kunne straffes. Han er den umiddelbare gerningsmand, og han vidste præcis, hvad han gjorde. Det var ham, der ydede en udenlandsk, offentligt ansat en gave.

Det vil imidlertid ikke altid være tilfredsstillende at standse sagen her – for dem, der egentlig fik noget ud af bestikkelsen, var jo Det Lette Tråd A/S og derigennem dette selskabs aktionærer. Hertil kommer, at det ikke var sikkert, at det var Hansen, der fik ideen til at pynte hver cykel med 1 krone til embedsmanden, ligesom det kan være, at det nok var Hansen, der fik ideen, men at andre i virksomheden bakkede den op.

Af samme grund indførtes ligeledes i år 2000 i straffeloven en hjemmel til at straffe selskaber for nogle udtrykkeligt nævnte lovovertrædelser, herunder straffelovens bestemmelse om ydelse af bestikkelse. Senere er hjemmelen i straffeloven blevet udvidet så enhver form for kriminalitet, der er omfattet af straffeloven, rummer mulighed for selskabsansvar.

I vores sag om Hansen, betyder det, at aktieselskabet Det Lette Tråd vil kunne straffes med bøde, hvis Hansen har ydet bestikkelse i forbindelse med varetagelsen af sit arbejde, og Hansen har haft forsæt til dette (det vil groft sagt sige vidst, at han gav den udenlandske embedsmand 50.000 kr., som denne ville stikke i sin egen lomme). Mere kræves ikke. Det er således ikke nødvendigt at andre i virksomheden havde kendskab til Hansens bestikkelse, hverken i ledelsen eller andre steder behøvede man at vide, endelige sanktionere, hvad der foregik, for at Det Lette Tråd A/S kan straffes. Det Lette Tråd kan ganske vist ikke straffes med fængsel, som Hansen kan det – helt op til 3 år – men risikerer at skulle betale en endog meget stor bøde. Bøden vil blive udmålt ud fra Det Lette Tråds økonomiske forhold, størrelsen af bestikkelsen (var 50.000 kr. meget i det pågældende land) og ikke mindst det økonomiske udbytte Det Lette Tråd har haft af bestikkelsen. Dette udbytte kan man i stedet vælge at konfiskere og så udmåle en mindre bøde. Det afgørende udgangspunkt vil være, at "forbrydelse ikke betaler sig".

Det nævnes til tider, at det skulle være "synd" for aktionærerne, at straffe dem via selskabsansvaret. Deres værdier mindskes jo direkte proportionalt med bøden. Dette synspunkt er imidlertid vanskeligt at følge, al den stund, deres værdier netop er blevet forøget som følge af den (på grund af kriminaliteten) indgåede kontrakt.

De muligt "straftruedes" kreds standser imidlertid ikke ved selskabet. Har nogen i virksomheden – f.eks. Hansens overordnede direktør eller medlemmer af selskabets bestyrelse således bevilget Hansen pengene for at de skulle kunne bruges til bestikkelsen, anbefalet ham at bestikke embedsmanden eller måske blot vidst, hvad han ville gøre, uden at standse ham, risikerer de pågældende at blive straffet for medvirken til bestikkelse. Et medvirkensansvar kræver således, at man på en eller anden måde har bistået med forbrydelsens gennemførelse, efter omstændighederne blot ved at forholde sig passiv, samtidig med at man har haft forsæt til de handlinger, der udgjorde bestikkelsen (læs: vidst hvad der skete).

Er disse medvirkensbetingelser opfyldt, risikerer Hansens overordnede en fængselsstraf af præcis samme længde som Hansens egen.

Det er godt, at de sager, som vi hører om i øjeblikket, er kommet frem i lyset. Det er godt, hvis virksomhederne får samme fokus på problemerne ved at yde bestikkelse og returkommission på samme måde som de fleste offentlige embeder efterhånden er opmærksomme på risikoen for at modtage bestikkelse. De virksomheder, der gerne vil være venlige overfor deres offentlige samarbejdspartnere, skal endvidere ikke blot være

opmærksomme på, at det kan være strafbart for dem selv, men også at de risikerer at lokke modtageren på glat is. Og så kan man i sandhed tale om en bjørnetjeneste (i den oprindelige betydning!).